

Dankwoord Bartho Kriek bij de Nederlands Letterenfonds prijs 2011 voor de vertaler (van literatuur in het Nederlands) als cultureel bemiddelaar.

Je denkt veilig te zijn achter je personages, maar nee, zoals uit het zojuist voorgelezen juryrapport blijkt is dat niet helemaal het geval. Ik denk dat ik met personage Bob in *Het ijzeren heden*, de vanwege zijn positie mopperende literaire vertaler, heb gecreëerd juist omdat ik bepaalde zaken achter me wilde laten; je hebt zo weinig aan gemopper. Overigens ben ik begonnen met literair vertalen omdat mijn geld op was, curieus genoeg, en omdat ik schrijver wilde worden.

Vijf jaar geleden was ik in Bangalore in de Indiase deelstaat Karnataka in verband met mijn cursus ondertitelen. Overal zag ik die prachtige maar volkomen onbegrijpelijke krulletters van het Kannada, de taal van 50 miljoen mensen; voor een beetje taaldier natuurlijk een ondraaglijke situatie. Omdat datzelfde Kannada ook nog eens de doeltaal van de geplande cursussen zou worden, ging ik het alfabet leren.

Een keer zat ik in een cafeetje, als een lagere-schoolkind, mijn schrijf oefeningen te doen. De ober, een jongen van een jaar of twintig, zag wat ik aan het doen was, zette meteen alles wat hij droeg neer, stak me zijn hand toe en zei: 'Meneer, u bent mijn taal aan het leren. Mag ik u bedanken?'

Dat dat voorval zo'n diepe indruk op me maakte, kwam ongetwijfeld door het feit dat zo'n arme Indiër, vooral met overleven bezig, toch in dezen een gelijkgestemde kon zijn. Zelf zeg ik vaak dat mijn taal, onze taal, bijna net zo belangrijk is als de lucht die we inademen. Maar er ging ook iets door me heen als: waren er maar meer Nederlandse jongeren, en volwassenen, die zo veel van hun taal houden. Wat later weer tot de gedachte leidde: als je cultuur en taal onder druk staan, zijn disciplines als literair vertalen misschien wel extra belangrijk. En eerlijk gezegd voelde ik me ook schuldig want ik had net een periode achter me waarin ik het literaire vertalen eraan had willen geven; ik had willen verzaken en die arme ober gaf mij het goede voorbeeld.

Over deze discipline van het literair vertalen moet me iets van het hart. Het lijkt soms wel of de gangbare mening is dat literair vertalen puur een ambacht of vak is. Maar termen als 'herscheppen', 'de toon treffen' en 'auteursrecht' suggereren iets anders, namelijk dat literair vertalen ook een kunst is. Als dit laatste waar is, dan dient de literaire vertaler een sterke affiniteit te hebben met 'zijn' auteurs en ze liefst uit te kiezen, zoals uitvoerende musici 'hun' componisten kiezen, of in elk geval met zorg te selecteren. Dan is literair vertalen net als schrijven een heilig moeten, waarbij de vertaler voor zijn vertaling evenveel tijd en moeite overheeft als een auteur voor een origineel werk.

Hoe het ook zij, het is een voorrecht en een eer om grote stemmen uit de wereldliteratuur toegankelijk te mogen maken voor je cultuurgenoten. En het is een

ontdekkingsstocht je niet alleen in te leven in hun werk maar ook in hun persoon en in hun leven – liefst, wat mij betreft, in zo'n mate dat de stem van de auteur een innerlijke stem wordt, een *dibboek*, zou Singer zeggen, ofwel 'geest'. Want heb je eenmaal zo'n zelfgecreëerde en overigens niet-onprettige meervoudige persoonlijkheidsstoornis, dan kan het onbewuste, je gevoel, mee gaan doen en bestaat de kans dat je vertalingen iets geïnspireerds krijgen en de naam herschepping wellicht verdienen.

Ik wil vele mensen bedanken, maar wat namen betreft beperk ik me tot twee: Emile Brugman en Ellen Schalker: zo lang zo belangrijk aan uitgeverszijde, en bijna altijd bereid en in staat me de tijd te geven die ik voor een vertaling wilde nemen. Als je er goed over nadenkt, bedank ik hen in feite voor hun liefde voor de literatuur. Verder bedank ik de mensen in mijn omgeving die me hielpen met nalezen en problemen oplossen, de redacteurs van de verschillende uitgevers, en vooral niet te vergeten de persklaarmakers, die ik speciaal wil noemen omdat hun belang vaak wordt onderschat.

Bartho Kriek

9 december 2011